Percepcija studenata o ulozi agroturizma u očuvanju ruralnog prostora

Batelić, Kristina

Master's thesis / Diplomski rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Agriculture / Sveučilište u Zagrebu, Agronomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:204:011102

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

Repository / Repozitorij:

Repository Faculty of Agriculture University of Zagreb

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

AGRONOMSKI FAKULTET

PERCEPCIJA STUDENATA O ULOZI AGROTURIZMA U OČUVANJU RURALNOG PROSTORA

DIPLOMSKI RAD

Kristina Batelić

Zagreb, srpanj, 2017.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

AGRONOMSKI FAKULTET

Diplomski studij:

Agrobiznis i ruralni razvitak

PERCEPCIJA STUDENATA O ULOZI AGROTURIZMA U OČUVANJU RURALNOG PROSTORA

DIPLOMSKI RAD

Kristina Batelić

Mentor: Prof. dr. sc. Ivo Grgić

Neposredni voditelj: Dr. sc. Magdalena Zrakić

Zagreb, srpanj, 2017.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

AGRONOMSKI FAKULTET

IZJAVA STUDENTA

O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, **Kristina Batelić**, JMBAG 0115058768, rođena dana 03.12.1992. u Puli, izjavljujem da sam samostalno izradila diplomski rad pod naslovom:

PERCEPCIJA STUDENATA O ULOZI AGROTURIZMA U OČUVANJU RURALNOG PROSTORA

Svojim potpisom jamčim:

- da sam jedina autorica ovoga diplomskog rada;
- da su svi korišteni izvori literature, kako objavljeni tako i neobjavljeni, adekvatno citirani ili parafrazirani, te popisani u literaturi na kraju rada;
- da ovaj diplomski rad ne sadrži dijelove radova predanih na Agronomskom fakultetu ili drugim ustanovama visokog obrazovanja radi završetka sveučilišnog ili stručnog studija;
- da je elektronička verzija ovoga diplomskog rada identična tiskanoj koju je odobrio mentor;
- da sam upoznata s odredbama Etičkog kodeksa Sveučilišta u Zagrebu (Čl. 19).

U Zagrebu, dana _____ _____

Potpis studenta / studentice

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

AGRONOMSKI FAKULTET

IZVJEŠĆE

O OCJENI I OBRANI DIPLOMSKOG RADA

Diplomski rad studentice Kristine Batelić, JMBAG 0115058768, naslova

PERCEPCIJA STUDENATA O ULOZI AGROTURIZMA U OČUVANJU RURALNOG PROSTORA

obranjen je i ocijenjen ocjenom _____, dana _____.

Povjerenstvo:			potpisi:
1.	Prof. dr. sc. Ivo Grgić	mentor	_____
	Dr.sc. Magdalena Zrakić	neposredni voditelj	_____
2.	Doc. dr. sc. Željka Mesić	član	_____
3.	Doc. dr. sc. Lari Hadelan	član	_____

Sadržaj

1. Uvod 1
1.1. Cilj rada 2
2. Materijali i metode rada 3
3. Pregled dosadašnjih istraživanja 4
3.1. Ruralni prostor 6
3.2. Ruralni turizam i održivost 8
3.3. Agroturizam 10
4. Rezultati i rasprava 12
4.1. Sociodemografska obilježja ispitanika 12
4.2. Stavovi i percepcija ispitanika o ulozi agroturizma u očuvanju ruralnog prostora 14
5. Zaključna razmatranja 24
6. Popis literature 26
6. Prilog 28
Životopis 33

Sažetak

Diplomskog rada studentice **Kristine Batelić**, naslova

PERCEPCIJA STUDENATA O ULOZI AGROTURIZMA U OČUVANJU RURALNOG PROSTORA

U istraživanju percepcije studenata o ulozi agroturizma u očuvanju ruralnog prostora, odabrana su visoka učilišta u Hrvatskoj i Mađarskoj, a ispitano je 98 ispitanika. Rezultati su obrađeni u SPSS programu, a u radu su prikazani pomoću grafikona i tablica. Prema istraživanju ispitanici nemaju jasnu percepciju o tome koliko ruralni prostor zauzima udjela u ukupnoj površini države. Agroturizam definiraju kao pojam uži od ruralnog turizma, a koji se odvija na poljoprivrednim gospodarstvima i nastoji zadržati ljude u ruralnim područjima. Ruralni turizam definiraju kao oblik turizma koji je povezan s tradicionalnim običajima. Glavni razlozi neposjećenosti agroturističkog gospodarstva su: nedostatak vremena ili prilike te nezainteresiranost za isto. Većina se slaže sa time da agroturizam omogućava stvaranje novih radnih mjesta te da povećava konkurentnost poljoprivrednog gospodarstva.

Ključne riječi: agroturizam, ruralni prostor, očuvanje

Summary

Of the master's thesis – student **Kristina Batelić**, entitled

STUDENTS PERCEPTION OF THE ROLE OF AGRITOURISM IN THE PRESERVATION OF RURAL AREA

In order to explore students perception of the role of agritourism in the preservation of rural area, two education institutions were selected in Croatia and Hungary by which 98 students were surveyed. The results were analysed using the SPSS program and are presented in the tables and graphs. The respondents don't have a clear perception of how much rural area occupies a share in the total area of the state. They define agritourism as a narrower concept than rural tourism which takes place in agricultural economies and strives to keep people in rural areas. They define rural tourism as a form of tourism that is linked to traditional customs. The main reasons why respondents didn't visit an agrotouristic economy are: lack of time or opportunity and lack of interest in the same. Most respondents agree that agritourism allows the creation of new jobs and increases the competitiveness of the agricultural economy.

Keywords: agritourism, rural area, preservation

1. Uvod

Ruralni prostori u Hrvatskoj i Europi u posljednjih nekoliko godina zaokupljeni su brojnim problemima koji su doveli do njihove depopulacije. U okviru brojnih načina revitalizacije ruralnih prostora, agroturizam kao tip ruralnog turizma se pokazao kao jedan od boljih. Jedan od glavnih ciljeva agroturizma je povećanje dohotka poljoprivrednika što omogućava zadržavanje stanovništva u ruralnom prostoru. Također, razvojem današnjih turističkih trendova, posjetitelji su stalno u potrazi za novim i drugačijim oblicima odmora, a ruralni prostori upravo pružaju ono što će zadovoljiti njihove potrebe; mir, prirodu i uživanje u tradiciji. Također, pretpostavka je da razvoj agroturističke djelatnosti ima velik utjecaj na održivost ruralnog razvoja.

Ruralna područja u Hrvatskoj čine oko 90% njezine ukupne površine te u njima živi oko 40% stanovništva. Jedan od poželjnijih načina diverzifikacije poljoprivredne djelatnosti i mogućnosti ostvarivanja dodatne zarade obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava leži upravo u razvoju ruralnog turizma i agroturizma. Gotovo svi krajevi Hrvatske u svojoj ponudi nude mogućnost uživanja u ruralnom turizmu i agroturizmu, a kao najbolji primjeri oživljeni u praksi ističu se područja Istarske županije, područje okolice Dubrovnika i područje Baranje. Agroturizam nudi proizvode koji se ne mogu u potpunosti standardizirati, čime se njegova privlačnost još više povećava na turističkom tržištu. Ciljani potrošači za proizvode i usluge agroturizma su stanovnici urbanih središta koji žele pobjeći od gradske buke i zadovoljiti želju za povezivanjem s prirodom te uživanjem u miru te jednostavnom načinu života u ruralnim područjima. Također, agroturizam je aktivnost koja omogućuje samozapošljavanje i ostanak mladih na selu, čime ono postaje glavni instrument za očuvanje ruralnih prostora. Iz toga proizlazi da glavne mogućnosti i izazovi za mlade poljoprivrednike proizlaze iz specifičnosti agroturizma. Agroturizam nudi prednosti i za lokalnu poljoprivredu. Naime, bavljenjem agroturizmom proizvođači mogu otvoriti razne mogućnosti za povećanje dohotka kroz izravni plasman proizvoda te tako osigurati bolje stanje i napredak njihovih gospodarstava, kao i njihovu održivost. Lokalno gospodarstvo se putem agroturizma može unaprijediti zbog toga što agroturistička djelatnost može postati dobar materijal za educiranje javnosti o važnosti poljoprivrede i njezinom doprinosu ukupnom gospodarstvu. Istovremeno, razlike između urbanih i ruralnih sredina se smanjuju te se naglašava potreba za očuvanjem ruralnih sredina. Čitava regija jedne države se može dovesti u bolje stanje razvojem agroturizma jer se potražnja za lokalnim proizvodima može povećati čime bi se stvorila dodana vrijednost proizvoda koja će doprinijeti ekonomskoj aktivnosti čitave države. Također, vršit će se utjecaj na one regije u kojima se agroturizam kao djelatnost tek razvija (Brščić, 2016.).

Međutim, kvaliteta života u ruralnim područjima još uvijek zaostaje u odnosu na urbana te je iz tog razloga potrebno smanjiti razlike koje se osjete između njih. Veliku pomoć u tome nudi educiranje poljoprivrednika koji su suočeni sa velikom konkurencijom i tehnološkim naprecima. Edukacija se prvenstveno mora usmjeriti na mlade poljoprivrednike, a starijima treba pružiti mogućnost edukacije preko seminara i radionica. Edukacija je ključ razvoja, jer

Hrvatska zasigurno ima potencijala za proizvodnju dovoljne količine hrane za svoje stanovnike.

Agroturizam je bitan čimbenik održivog razvoja ruralnog prostora koji pomaže očuvati lokalni identitet i okoliš, jačati autohtonu, tradicijsku i ekološku proizvodnju. Važnost mu se najviše očituje u kombiniranju temeljnih resursa poljoprivredne proizvodnje: tradicionalnih proizvoda, tradicije te gastronomije. Jedna od temeljnih zadaća agroturizma je očuvanje ruralnog prostora.

1.1. Cilj rada

Cilj rada je utvrditi stavove studenata diplomskih studija na Szent Istvan Sveučilištu u Gödöllu u Mađarskoj i Agronomskom fakultetu u Zagrebu o ulozi agroturizma u očuvanju ruralnog prostora. U istraživanju se polazi od pretpostavke da studenti percipiraju agroturizam kao priliku za očuvanje ruralnog prostora i da ne postoje statistički značajne razlike među stavovima skupina ispitanika.

2. Materijali i metode rada

Za provedbu istraživanja na temu o tome kako studenti percipiraju ulogu agroturizma u očuvanju ruralnog prostora odabrana su dva visoka učilišta u dvjema različitim državama, Hrvatskoj i Mađarskoj i to agronomski/poljoprivredni fakulteti u Zagrebu i Gödöllu. Ispitanici su bili ispitani pomoću on-line ankete. U istraživanju je sudjelovalo 98 studenata i to 33 studenta u Gödöllu te 65 studenata u Zagrebu. Najviše ispitanika bilo je mlađe životne dobi do 28 godina, više stručne spreme koji završavaju svoje diplomske studije. Od 98 ispitanika, većina (60%) su studenti Agronomskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu te Sveučilišta Szent Istvana u Gödöllu. U anketnom ispitivanju su mogli sudjelovati samo punoljetni studenti, odnosno oni koji trenutno pohađaju diplomske studije.

Pitanja u anketi strukturirana su u nekoliko dijelova:

1. dio: sociodemografska obilježja ispitanika
2. dio: percipiranje karakteristika ruralnog prostora u državi pod čime se podrazumijeva: odlazak stanovništva te dolazak novog stanovništva u ruralni prostor, smanjenje ili povećanje obujma i vrijednosti poljoprivredne proizvodnje, starenje i generacijska obnova ruralnog stanovništva, razvoj turizma i nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnom prostoru, stupanj obrazovanja ruralnog stanovništva u odnosu na prosječno obrazovanje ukupne populacije
3. dio: poimanje uloge poljoprivredne djelatnosti i ruralnog prostora u povećanju turističke djelatnosti kao i osnovnih razlika između ruralnog turizma i agroturizma
4. dio: poimanje doprinosa agroturizma u očuvanju ruralnog prostora
5. dio: izražavanje želje za bavljenjem agroturizmom u budućnosti te provođenjem slobodnog vremena na agroturističkom gospodarstvu

Pitanja u anketnom upitniku su bila otvorenog i zatvorenog tipa, a za mjerenje stavova korištena je Likertova ljestvica koja omogućuje doznati stupanj slaganja odnosno neslaganja ispitanika sa navedenom tvrdnjom, a najčešće se koristi ona sa pet stupnjeva. U radu je također korišten i hi - kvadrat test koji je poslužio prilikom utvrđivanja da li neke dobivene frekvencije odstupaju od onih koje su bile očekivane pod određenom hipotezom.

Istraživanje je provedeno tijekom mjeseca travnja 2017. godine. Rezultati rada su prikazani grafički i tablično, a obrađeni pomoću SPSS programa koji predstavlja softversku aplikaciju koja se koristi iza skupljanje, pregled i analizu statističkih podataka najčešće u društvenim znanostima.

3. Pregled dosadašnjih istraživanja

U radu se kroz analizu odgovora dobivenih anketiranjem ukupno 98 studenata iz Hrvatske i Mađarske nastoji odgovoriti kako studenti percipiraju ulogu agroturizma u očuvanju ruralnog prostora. Također, zadnjih nekoliko godina se često govori o mladima na selu te o tome da li ih je moguće zadržati i pri tome oživiti ruralne prostore. Na ovakav problem nailaze mnoge zemlje, bez obzira koliko su one ekonomski razvijene.

Prema istraživanju iz 2000. godine (Krpeljević, 2011.), tri četvrtine ispitanika je život na selu ocijenilo negativno, uspoređujući ga najvećim dijelom s izoliranošću. Također, studenti agronomije i ekonomije se u većoj mjeri žele baviti uredskim poslom, a ne poljoprivredom. Iskustvo nekih zemalja je pokazalo da ostajanje mladih na selu nema nikakve veze sa njegovim rastom i napretkom, a neki smatraju da je za mlade vrlo korisno da odu sa sela zbog kasnijeg spoznavanja vrijednosti života na selu. Kasnije je velika mogućnost da se ljudi i vrate na selo, po njihovom vlastitom izboru, a razlog je zasigurno privrženost njihovom selu. U Hrvatskoj je zadnjih godina zabilježen trend razvoja sela, a upravo je djelatnost agroturizma primjer kako selo može obnoviti svoj sjaj i dati nove prilike sadržajima koje nudi, a koji još nisu otkriveni.[1]

Rezultati istraživanja koji su provedeni 2016. godine (HMRR, 2016.), u okviru Platforme za ruralni razvoj Jugoistočne Europe prikazuju kako mladi doživljavaju život u ruralnim sredinama. Prema tom istraživanju, proizlazi da su oni spremni živjeti i raditi u ruralnim sredinama Jugoistočne Europe, a najveću motivaciju pronalaze upravo u blagodatima sela i njegovim prednostima življenja. Ako se odluče za život u ruralnoj sredini, izabrat će za posao poljoprivredu, društvene djelatnosti i agroturizam. Najviše poteškoća vide u administrativnim i birokratskim propisima te nedovoljno razvijenoj infrastrukturi. Srećom, većina mladih želi sudjelovati u unapređivanju ruralne sredine i ulaganje u djelatnost agroturizma te bi se kasnije većinom bavili agroturizmom.[2]

S obzirom da se agroturizam u Istri značajnije razvio tek posljednjih petnaestak godina do sada kod nas nije bilo većih empirijskih istraživanja. Prema istraživanju iz 2010. godine (Brščić i sur., 2010.) zaključuje se da agroturističku djelatnost karakterizira uključenost cijele obitelji u poslove vezane uz poljoprivredu i ugostiteljsko – turističke poslove. Obitelji najčešće nemaju podijeljene poslove između članova, nego svi članovi sudjeluju u radu na gospodarstvu. Rezultati istraživanja u Istri također pokazuju da su voditelji kućanstva uglavnom muškarci, ali veliku ulogu imaju i supruge pa i cijela obitelj u radu cjelokupnog gospodarstva. Najveći broj članova ima obrazovanje na razini srednje stručne spreme, dok je dosta veliki broj onih koji nemaju niti osnovnoškolsko obrazovanje. Članovi postojećih agroturističkih gospodarstava, prije organiziranja agroturističke djelatnosti, su ipak imali određeno iskustvo u ugostiteljsko – turističkoj djelatnosti ili su ga stekli kroz edukaciju Ministarstva turizma. Dakle, nisu potpuno needucirani ušli u turističku djelatnost. Ograničavajući element u razvoju agroturizma je neorganiziranost gospodarstava. Od

[1] http://www.pomakonline.com/content/view/673/27/

[2] Platforma za ruralni razvoj Jugoistočne Europe, Rezultati akcijskog istraživanja: Mladi u ruralnim sredinama, 2016.

ukupnog broja gospodarstava njih 19 je uključeno u jednu od četiri udruge. Zbog velike raspršenosti gospodarstva ne mogu utjecati na lokalnu i nacionalnu vlast te time zastupati zajedničke interese. Veliki problem u daljnjem razvoju djelatnosti je također i neprilagođena zakonska regulativa i nedovoljna edukacija koja se veže na problem neorganiziranosti. Ovim istraživanjem se pokazalo da neka gospodarstva imaju značajne financijske koristi, međutim financijski uspjeh nije glavni razlog zašto se bave ovom djelatnošću. Vlasnici smatraju da je legislativa neprilagođena, a lokalna i nacionalna vlast nisu prepoznale važnost agroturističke aktivnosti (Brščić i sur., 2010.).

Jedan od ciljeva istraživanja koje je provedeno 2011. godine (Trošt i sur., 2011.) bio je istražiti stavove anketiranih o tome kakav doprinos daju država, županija i lokalna zajednica u razvoju agroturizma. Istraživanjem je utvrđeno da najveću ulogu u razvoju agroturizma ima lokalna zajednica dok država najmanju. Vlasnici agroturističkih gospodarstava u Istri ističu kako se najveći broj mjera koje pomažu u daljnjem razvoju agroturizma odnose na povećanje broja poticaja i subvencija te smanjivanja poreza i ostalih davanja. Budući da su lokalna zajednica i njezini stanovnici povezani, logično je kako i vlasnici agroturističkih gospodarstava imaju veće potrebe za njezinom pomoći pod čime se podrazumijeva pomoć u izgradnji infrastrukture, uređenju ruralnog prostora i održavanju kulturne baštine. Također, postoji velika potreba za investiranjem u razvoj poljoprivrede i agroturizma te drugih djelatnosti koje se mogu povezati s navedenima, a koje bi mogle pomoći prilikom promoviranja istih (Trošt i sur., 2011.).

Još jedno istraživanje koje potvrđuje da agroturistička gospodarstva predstavljaju konkurentan i inovativan proizvod na turističkom tržištu je ono iz 2013. godine (Tubić i sur., 2013.), a bavi se analizom poslovanja agroturizma na području Slavonije i Baranje. Naime, uz sve prednosti koje agroturizam kao djelatnost nudi (bogata gastronomska i enološka ponuda, očuvanje prirodne i kulturne baštine itd.), javlja se jedna mana, a to je nedostatak za budući razvoj agroturizma. Taj nedostatak se javlja zbog toga što radnici na agroturističkim gospodarstvima nisu dovoljno specijalizirani za obavljanje agroturističke djelatnosti. Iz istraživanja, kao zaključak proizlazi javljanje potrebe za jačanjem razvoja agroturizma kroz određene potpore i to na razini cjelokupne države, a ne samo od strane lokalnih i regionalnih samouprava. Također, naglašava se potreba za poboljšanjem zakonske regulative koja bi doprinijela jasnijem definiranju obveza, mogućnosti i prava agroturističkih gospodarstava (Tubić i sur., 2013.).

Istraživanje kojim je dokazana potreba za dodatnim financijskim sredstvima u poslovanju agroturizmom je ono iz 2015. (Zrakić i sur., 2015.) kojim se nastoje definirati mogućnosti i ograničenja razvitka agroturističkog gospodarstva studijom slučaja u Istri. Istra je regija koja ima vrlo razvijenu turističku ponudu u kojoj se posebno ističe agroturizam. Poslovanje agroturističkog gospodarstva se bazira na vlastitoj poljoprivrednoj proizvodnji, obiteljskoj snazi, znanju te suradnji s okolnim partnerima. Istraživanjem je dokazano kako razvoj agroturističke djelatnosti u najvećoj mjeri koči neadekvatni administrativni i zakonski okvir kao i nedostatak financijskih sredstava. Također, kao veliki nedostatak se javlja needuciranost osoba koje se bave agroturističkom djelatnošću i što je najgore, nedostupnost takvih oblika edukacije (Zrakić i sur., 2015.).

U istraživanju iz 2014. godine (Peršurić i sur., 2014.) istražena je talijanska regija Veneto. Kroz istraživanje se nastojalo dobiti odgovor na pitanje koji su to čimbenici koji ograničavaju razvoj agroturizma u regiji Veneto, a koji su prisutni i u Hrvatskoj. Jedan od glavnih problema daljnjeg razvoja agroturizma se navodi nedostatnost proizvodnje poljoprivrednih proizvoda za potrebe domaćina i turista, a koji se rješava na isti način u Italiji i Istri; ugovorima sa drugim obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima o kupoprodaji određenih proizvoda. Također, velika sličnost hrvatskih i talijanskih agroturističkih gospodarstava se utvrdila prilikom istraživanja načina zapošljavanja radne snage na istima. Naime, prisutna je nemogućnost sezonskog zapošljavanja radne snage, a koja nije obiteljska, što stvara probleme u organizaciji posla na gospodarstvu, a usporedno s time i u ponudi agroturističkog sadržaja. Zanimljiva razlika hrvatskih i talijanskih agroturističkih gospodarstava je ta da gosti u Hrvatskoj mogu obavljati određene poslove prilikom posjeta određenom agroturističkom gospodarstvu, no u Italiji vlasnici to izbjegavaju jer goste tada moraju zaposliti na određeno vrijeme, što znači da moraju imati ugovor o radu i sve plaćene doprinose radi mogućnosti sudjelovanja u poljoprivrednim poslovima (Peršurić i sur., 2014.).

3.1. Ruralni prostor

Što se tiče samog definiranja ruralnog prostora može se reći kako ruralni prostor u Hrvatskoj čine sva ona područja u kojima gospodarski dominiraju poljoprivredne djelatnosti i šumarstvo, a infrastruktura seoskih naselja pomalo zaostaje za onom koja prevladava u gradskim sredinama.

U određivanju ruralnog prostora prema OECD-u označava se odnos broja stanovnika i površine na kojoj žive ili „gustoća naseljenosti“. Ruralnim se područjem smatraju područja u kojima ima manje od 150 stanovnika na km^2. Tako OECD razlikuje:

1.) izrazito ruralna područja, u kojima živi više od 50% stanovnika u ruralnim komunama

2.) pretežno ruralna područja, u kojima 15 do 50% stanovnika živi u ruralnim komunama

3.) izrazito urbana područja, u kojima manje od 15% stanovnika živi u ruralnim komunama. (Defilippis, 2005.)

U Hrvatskoj ruralni prostor prolazi kroz procese deagrarizacije i depopulacije, a koncentracija industrijskih djelatnosti u velikim gradovima neprestano privlači seosko stanovništvo iako se u novije vrijeme trend mijenja, naročito u razvijenijim državama. Ruralni prostor je prirodni resurs koji zahtijeva njegu, održavanje te pravilno upravljanje u korist sadašnjih i budućih generacija. Ono što najviše karakterizira ruralni prostor Hrvatske je nepovoljna dobna struktura ruralnog stanovništva, negativan prirodni prirast, nepovoljna obrazovna struktura te nedostatak komunalnih elemenata. Upravo zbog navedenih nepovoljnih obilježja ruralnog prostora, pojavila se potreba za stvaranjem strategije cjelovitog ruralnog razvoja, a naziva se Program ruralnog razvoja koji utječe na smanjenje navedenih nepovoljnih trendova. Poljoprivreda je temeljna grana u ruralnom prostoru jer iskorištava prirodne resurse, a u njezinom razvoju uvelike pomažu djelatnosti poput uslužnih i društvenih koje bi mogle utjecati na privlačenje ljudi u ruralna područja. Razvojna politika mora poticati razvoj manjih

okolnih naselja pri čemu su veoma bitne i pojedine industrijske djelatnosti u okviru obiteljskog, malog i srednjeg poduzetništva. Budući da je razvoj turizma važan element ruralnog razvitka, potrebno ga je razvijati jer se uspješno nadopunjuje s poljoprivredom u mnogim segmentima.[3]

Ruralni prostor postao je novi oblik odmora od gradskog načina života, a definiran je kroz četiri osnovne sastavnice: selo, poljoprivreda, okoliš i tehnologija. Upravo zbog toga je potrebno definirati četiri dimenzije: sociokulturna, razvojna, ekonomska i ekološka. Što se tiče sociokulturne dimenzije, ona obuhvaća kulturu, tradiciju, rituale i religiju. Razvojna dimenzija obuhvaća iskorištavanje prirodnih resursa koji su potrebni ekonomiji, a ekonomska dimenzija omogućuje neprestano obnavljanje resursa. Ekološka dimenzija se veže uz očuvanje bioraznolikosti i samog okoliša. Dakle, ruralni prostor je cjelina koja je sastavljena od veza između sela, tehnologije i prirodnog okoliša čime se gubi početna veza čovjeka i prirode, a koja je značila simbiozu, isključivo radi preživljavanja. Tehnologija i kulturni dosezi su tijekom prošlosti dominirali te su prirodu učinili mjestom obavljanja eksperimenata, a poljoprivredu industrijaliziranom. Selo je „trpjelo“ promjene koje nisu bile vezane sa samim ruralnim razvojem, nego su bile nametnute od strane želja da se selo pretvori u urbano odredište. Postepeno, poljoprivreda kao osnovna djelatnost u ruralnim sredinama je bilježila pad, a samim time nestajale su djelatnosti koje su uz nju vezane (kovači, kolari, remenari itd.). U odnosu na grad i industriju, selo i ruralna središta postaju sve manje važna u demografsko – gospodarskom i tržišno – gospodarskom smislu. Industrijalizacija je nanijela mnogo negativnih učinaka poljoprivredi i selu zbog čega je ono „trpjelo“ promjene koje su bile nenadano nametnute očekivanjima razvoja sela po uzoru na urbana središta. Posljedice su se pokazale u vidu gubitka dominacije poljoprivrede kao osnovne djelatnosti ruralnih sredina te nestajanju djelatnosti koje su uz nju vezane. Time se značaj ruralnog prostora počinje smanjivati i to u dva smjera: opadanjem veličine i brojnosti (kako domaćinstava i broja stanovnika tako i površinom prirodnog okoliša) i sudjelovanjem u ostvarivanju dobiti na tržištu budući da je poljoprivredni proizvod bio manje cijenjen kvalitetom od industrijskog. Seosko stanovništvo nije imalo kvalitetno orijentirano obrazovanje za profesiju te se njihov proizvod nije mogao cijeniti tehnološkim dostignućima. U tom pogledu, grad je pružao više mogućnosti od sela što se tiče pronalaska karijere i ostvarenja profita. Selo i njegova okolica postaju prostor za odmor i uživanje u prirodi, a ruralni prostor se javlja u obliku prirodnog okoliša koji se više cijeni rekreativno i turistički, a ne kao egzistencijalni prostor koji nudi mogućnost ostvarivanja profita. Iako je modernizacija narušila tradicijske obrasce življenja, ruralni prostor i njegova kultura su se uspjeli održati iako su bili stavljeni pred veliki izazov. Prirodni okoliš mora biti resurs ruralnog prostora i to na ekološki, a ne na industrijski način (Šundalić, 2006.).

Zbog loših gospodarskih i društvenih karakteristika, veliki problem ruralnog prostora čini njegova loša razvijenost, čime se i razvitak zemlje može otežano odvijati. Npr. države koje zapostavljaju razvoj ruralnog prostora mogu imati otežani razvoj zbog neadekvatnog iskorištavanja resursa. No, u zadnje vrijeme se kvaliteta života ruralnog stanovništva povećava, a razlike između gradskog i seoskog stanovništva smanjuju. Zahvaljujući ruralnom

[3] http://www.hzs.hr/p_projekti.htm

turizmu, uloga ruralnog prostora se počela cijeniti. Budući da se tehnologija i znanost neprestano razvijaju, na ruralni prostor se počinje gledati kao na pogodno mjesto za razvoj mnogih inovativnih i kreativnih ideja koje će pridonijeti povećanju konkurentnosti ruralnog u odnosu na urbani prostor. Danas se inovacije u ruralnim sredinama prihvaćaju veoma brzo i predstavljaju iznimnu snagu današnje ekonomije, a svi sudionici moraju ulagati u razvoj i uvoditi inovacije radi konkurencije s drugima. U tome ruralni turizam ima puno toga za ponuditi jer se spajanjem tradicije i baštine održivost ruralnog prostora može pospješiti (Šimić, 2016.).

U odnosu na gradsko stanovništvo, za ruralno stanovništvo se ponekad misli da je zatvoreno i statično dok je gradsko produktivno i uvijek otvoreno za nove inovacije uz pripadajuće rizike. Kako se industrija u gradovima razvijala, usporedno s time nastaje otpor ruralnog nasuprot urbanome, a sve u cilju zadržavanja ruralnog „štiha“ i naglašavanja njegovih prednosti. Obično se o industrijalizaciji, urbanizaciji i deagrarizaciji govori kao o procesima koji su uzrokovali značajne promjene u selu. Najrazvijenije industrijske zemlje imaju danas težnju ka povratku na selo. No, takve zemlje ne žele obnavljati vrijednosti ruralnog načina života, kao što se ne žele baviti poljoprivrednim djelatnostima, već teže ostvarenju drugih ciljeva. Zapravo, ono što mnogi danas doživljavaju pozitivnim u smislu odlaska u urbane sredine su zasigurno vjerovanje u brže zaposlenje, bolji životni standard te kvalitetnije provođenje slobodnog vremena. Međutim, ta su uvjerenja mnoge zemlje odavno preskočile. U takvim je zemljama tehnologija bitno promijenila strukturu zaposlenih te je omogućila da se s jednakim efektom rada pojedina djelatnost može obavljati u ruralnom prostoru, na jednak način kao i u urbanom. Što se tiče radne snage na selu, ona bilježi niži postotak u odnosu na gradove, odnosno ona nije dovoljno iskorištena. Ljudi se vraćaju na selo ponajviše radi slijedećih razloga: odlaska u mirovinu, jeftinijeg života na selu te boljih ekoloških uvjeta života. Samim time počinje se povećavati poljoprivredna proizvodnja zbog veće iskorištenosti sredstava rada i radne snage te povećanog ulaganja u poljoprivrednu proizvodnju (Cifrić, 1988.).

Budući da kvaliteta života u ruralnim područjima još uvijek zaostaje u odnosu na urbana, izuzetno je važno smanjiti osjetne razlike koje se osjete između ta dva „pola“. Pri tome je važno informiranje hrvatskih poljoprivrednika jer su suočeni sa velikom konkurencijom i tehnološkim naprecima. Hrvatska bi tada, kao zemlja mogla maksimalno iskoristiti svoje potencijale te imati veliku ulogu na tržištu Europske unije, pri čemu se prvenstveno misli na poboljšani i kvalitetniji izvoz poljoprivrednih proizvoda. Kako bi se konkurentnost ruralnih područja što više poboljšala, potrebno je usmjeriti trud u obrazovanje mladih poljoprivrednika, a one starije treba informirati putem radionica i seminara. Također, poljoprivredne površine se trebaju moći maksimalno iskoristiti, jer se Hrvatska trenutno nalazi u poziciji zemlje koja još uvijek uvozi hranu, a svakako ima potencijala za proizvodnju dovoljne količine hrane bez da se ona uvozi (Tomljanović, 2016.).

3.2. Ruralni turizam i održivost

Ruralni turizam ima za cilj stvoriti dodatne izvore prihoda svima koji se njime bave te je vrlo važan čimbenik u zaustavljanju ili barem smanjivanju ruralne depopulacije. Budući da istovremeno pomaže u povećanju dohotka u poljoprivrednim djelatnostima, na taj način

proizvodi imaju bolju promociju te se lakše distribuiraju, a zapuštena poljoprivredna gospodarstva se sve više oživljavaju. Kako se danas tehnologija sve više razvija, poljoprivrednici mogu pomoću „nepoljoprivrednih“ djelatnosti modernizirati postojeće zgrade za potrebe boravka turista ili urediti dio zemljišta koji će turistima poslužiti za potrebe kampiranja ili rekreacije. Poznato je kako ruralna kultura čini glavni dio turističkog proizvoda te se pri tome nameće pojam ruralnog turizma. Posjetitelju se u sklopu ruralnog turizma mora osigurati osobni kontakt, osjećaj boravka u „ne-gradskom“ prostoru kao i mogućnost sudjelovanja u poljoprivrednim aktivnostima koje su vezane uz ruralni prostor.

Ruralni turizam je usko povezan s održivim razvojem budući da se postojeća tradicijska gradnja nastoji revitalizirati čime dobiva novu turističku namjenu. Taj oblik turizma nema za cilj gradnju novih kapaciteta, već na najbolji i najkvalitetniji način iskorištava postojeće strukture. Javlja se u različitim oblicima, a zasigurno je najpoznatiji agroturizam, koji će biti kasnije opisan u radu (Rajko, 2013.).

Općenito se ruralnim turizmom čuva gospodarstvo i selo na način da se njeguju tradicija i običaji, a istovremeno se pridonosi financijskom razvoju sela te gospodarskom rastu države. Što se tiče razvoja ruralnog turizma u Hrvatskoj, on ne ostvaruje brzi rast jer se ovaj oblik turizma veoma zapostavlja budući da u Hrvatskoj još nedostaje spoznaja o mogućnostima razvoja sela te života u njemu. Međutim, u zadnjih nekoliko godina se putem novih mjera Hrvatske poljoprivredne politike život na selu poboljšao zahvaljujući povezanosti poljoprivredne djelatnosti s tehnologijom. Također, poljoprivreda se u Hrvatskoj nije intenzivno razvijala u prošlosti, a prednost toga se očituje u tome što zemlja nije previše devastirana i zagađena. Takvo stanje rezultira očuvanosti tradicionalnih oblika koji su obilježili tradicionalnu arhitekturu koja je jedan od temelja razvoja ruralnog turizma (Jurković, 2016.).

Ruralni turizam ima veliki potencijal postanka važne gospodarske grane koja bi osigurala ekonomski razvoj i omogućila stanovništvu ostanak na tim područjima. Time bi se oformila i socijalna održivost, tj. smanjio bi se trend depopulacije, a istovremeno bi se poboljšala ekološka održivost. Posjetitelji bi uživali u autentičnosti ruralnog prostora, a lokalno stanovništvo bi ostvarivalo veću ekonomsku dobit kroz prirodne i društvene resurse svog područja. Veoma je važna povezanost poljoprivredne proizvodnje uključujući proizvodnju tradicionalnih proizvoda i lokalne gastronomije te promoviranja putem turističke ponude. Ruralnim turizmom se sve vrijednosti područja valoriziraju i omogućuju čovjeku povratak i uživanje u prirodnim vrijednostima i ambijentu te opuštanje od stresa koji danas vrši užurbana gradska sredina. Razvojem ruralnog turizma dolazi do nove percepcije ruralnosti u kojoj se isprepliću nove društvene vrijednosti poput zaštite okoliša, čuvanja biološke raznolikosti te ekološke proizvodnje. Dakle, ruralna kultura ne prezentira samo tradicijsku kulturu već i suvremene pravce modernog društva koji se manifestiraju kroz nove oblike industrijske kulture. Može se reći kako se ruralni turizam javlja kao suprotstavljanje suvremenom, masovnom turizmu koji za sobom povlači brojne negativne posljedice poput onečišćenja okoliša, nepovoljnih socioekonomskih učinaka te orijentiranja radne snage na uslužne djelatnosti. Budući da je stanovništvo razvojem ruralnog turizma počelo dobivati svijest o

ekološkim problemima, mijenjaju se i turističke potrebe pri čemu dolazi do izražaja aktivnosti agroturizma u cijeloj priči.

Budući da se rad fokusira na opis kako agroturizam doprinosi očuvanju ruralnog prostora, potrebno je dobro analizirati pojam održivosti. Održivost je vrlo važna sastavnica ruralnog prostora jer su od davnina ti prostori bili upravljani na održivi način. Pod time se podrazumijeva da poljoprivrednici u početku nisi bili svjesni koncepta održivog razvoja, ali su svojim poljoprivrednim površinama i proizvodnjom upravljali dobroćudno kako bi njihovi nasljednici mogli opstati i uživati u prirodnim blagodatima. Kako bi ruralni prostor opstao, potrebno je izraditi strategiju ruralnog održivog razvoja koja će se bazirati na čvrstoj vezi s tradicijom, a istovremeno će služiti kao resurs za mnoge poduzetničke aktivnosti. Glavni cilj ruralnog turizma mora biti podizanje kvalitete života u takvim područjima i zaustavljanje depopulacije, a održivi turizam je samo pravac koji usmjerava poljoprivrednike na pravedno bavljenje gospodarskom djelatnošću. Potrebno je težiti podizanju kvalitete života kao i povećanju broja stanovnika u ruralnim prostorima jer bi se tako poboljšao i ekonomski razvoj čime bi se depopulacija stanovništva smanjila (Anđel, 2016.).

3.3. Agroturizam

Pojam agroturizma je povezan s pojmom ekoturizma koji potiče posjetitelje na bavljenje poljoprivredom. Pri tome se velika podrška dobiva od strane malih zajednica jer su žitelji ruralnog prostora svjesni dobrobiti održivog razvoja. Promatrajući šire područje koje pojam agroturizma obuhvaća, suština se fokusira na lokalnu privredu i djelatnosti koje se odvijaju u prirodnom okolišu. Agroturizam kao djelatnost dopušta posjetiteljima izravno sudjelovanje u brojnim poslovima koje su vezane uz poljoprivredu (sadnja, žetva/berba, proizvodnja grane određenog područja itd.), a koji se inače ne odvijaju u području iz kojeg posjetitelj dolazi. Najveću dobrobit agroturizma ostvaruje lokalno stanovništvo, a ne turistički radnici kao što je to slučaj kod ostalih oblika turizma. Osnovna razlika između ranije navedenog ruralnog turizma i agroturizma je u tome što je ruralni turizam širi od pojma agroturizma te obuhvaća aktivnosti u ruralnom području, a ne samo aktivnosti koje bi se mogle odrediti kao agroturizam. Dakle, agroturizam je uži pojam od ruralnog te obuhvaća uživanje u ambijentu sela i njegove uže okolice kao i pripadajućim aktivnostima (poljoprivreda, manifestacije, gastronomija, folklor, etnologija, zanatstvo itd.). Za agroturizam se može reći da obuhvaća spektar aktivnosti, usluga i popratnih sadržaja koje obavlja ruralno stanovništvo na obiteljskim gospodarstvima, a sve u cilju privlačenja posjetitelja u vlastito područje te stvaranja prihoda. Njegovim razvojem se nastoje osigurati novi prihodi gospodarstvima te pridonijeti očuvanju kulture sela i njegovih običaja kako ne bi ostali zaboravljeni čime bi se izgubio i identitet sela i ljudi koji u njemu žive.

Prema WTO-u, koncept agroturizma se bazira na bogatim prirodnim resursima, ruralnom nasljeđu te djelatnostima koje su izravno vezane uz poljoprivredu. Budući da će se u radu pokušati komparativnom analizom usporediti stanje agroturizma u funkciji očuvanja ruralnog prostora između Hrvatske i Mađarske, može se reći kako agroturizam u Mađarskoj obuhvaća usluge i aktivnosti koje se nude turistima u seoskom ambijentu koji je prihvatljiv po pitanju cijene kao i sudjelovanje u poljoprivrednim djelatnostima. Ruralni prostor u Hrvatskoj

obuhvaća gotovo 90% površina, a oko 50% stanovništva je izravno ili neizravno vezano uz poljoprivredu, iz čega proizlazi zaključak kako je razvoj ruralnog prostora jedan od najbitnijih čimbenika ostvarenja gospodarske i društvene povezanosti zemlje. Danas se ističe velika potreba za oživljavanjem turističkih potencijala Hrvatske te je velika pozornost dana razvoju agroturizma. Razvoj agroturizma u Hrvatskoj bio je praćen raznim događajima koje valja istaknuti: društveno – ekonomske promjene na selu koje su nastale radi povijesnih zbivanja, tendencija mladog naraštaja u osviještenosti načina življenja koji podrazumijeva čist okoliš i uzgoj zdrave hrane te infrastrukturna poboljšanja. Hrvatska kao zemlja ima velike prednosti što se tiče turizma, a upravo je agroturizam onaj koji na najbolji način valorizira ruralni prostor te prirodne i kulturne elemente. Što se tiče lokalnih vlasti u podržavanju agroturizma kao djelatnosti, one raspolažu nedostatnim brojem osoba za koordinaciju prostornog razvoja turizma, zbog čega je važno da se upravljanje takvim aktivnostima što više pojednostavi. Budući da ne postoji jedinstvena definicija agroturizma na području Europe, razlike se vide i na nacionalnim razinama te variraju od destinacije do destinacije. Razvoj agroturizma u Hrvatskoj još uvijek nije u potpunosti oformljen, a potkrjepljuju ga i vidljive prostorne razlike u razvijenosti među destinacijama. Najveći broj domaćinstava je smješten u dvije najrazvijenije županije (Istarskoj i Dubrovačko – neretvanskoj) iz čega proizlazi da je ruralni turizam pretežno tražen od strane posjetitelja koji uživaju u autohtonoj ponudi (Jelinčić, 2007.).

U zadnjih dvadesetak godina agroturizam poprima vrlo važnu ulogu u ruralnom prostoru, a na njegov razvoj najviše su utjecale strukturne promjene u poljoprivredi koje su dovele do slabljenja ruralne ekonomije. Upravo zbog toga, poljoprivrednici su odlučili tražiti dodatne izvore prihoda. Budući da se tijekom povijesti dogodio izraziti pad cijena poljoprivrednih proizvoda, a što je rezultiralo padom standarda poljoprivrednika, pojavila se težnja za omogućavanjem povećanja dohotka poljoprivrednika iz nepoljoprivrednih djelatnosti. Danas se uz ruralni razvoj sve više nastoji naglasiti multifunkcionalna uloga poljoprivrede koja je jedan od važnih čimbenika poticanja razvoja agroturizma te popratnih djelatnosti u poljoprivredi. Pri tome je bitno spomenuti diverzifikaciju poljoprivrednih djelatnosti koja vrši utjecaj na povećanje dohotka poljoprivrednika te samim time utječe na njihov stav o potrebi obrazovanja i usvajanja novih vještina koje se tiču agroturizma (Zrakić i sur., 2015.).

4. Rezultati i rasprava

4.1. Sociodemografska obilježja ispitanika

U radu su analizirana sociodemografska obilježja ispitanika: spol, dob, mjesto odrastanja, fakultet koji pohađaju te uključenost u djelatnosti poljoprivrede i agroturizma koja podrazumijeva pitanja u kojima se ispitanika pita da li se bavi poljoprivredom ili agroturizmom.

Tablica 4.1.1. – sociodemografska obilježja ispitanika

			Zagreb	*Gödöllő*	*Ukupno*
Spol	*M*	N	23	22	45
		%	35,4	66,7	45,9
	Ž	N	42	11	53
		%	64,6	33,3	54,1
Dob	*18-24*	N	47	11	58
		%	72,3	33,3	59,2
	25-31	N	16	16	32
		%	24,6	48,5	32,7
	32-38	N	2	5	7
		%	3,1	15,2	7,1
	>38	N	0	1	1
		%	0	3	1
Fakultet	*Agronomski/Sveučilište Szent Istvan*	N	62	28	90
		%	95,4	84,8	91,8
	Drugi	N	3	5	8
		%	4,6	15,2	8,2
Mjesto odrastanja	*Selo*	N	23	11	34
		%	35,4	33,3	34,7
	Grad	N	42	22	64
		%	64,6	66,7	65,3
Bavi se poljoprivredom	*Da*	N	25	18	43
		%	38,5	54,5	43,9
	Ne	N	40	15	55
		%	61,5	45,5	56,1
Bavi se agroturizmom	*Da*	N	2	4	6
		%	3,1	12,1	6,1
	Ne	N	63	29	92
		%	96,9	87,9	93,9

Od ukupno 98 ispitanika, 45 ispitanika bilo je muškog spola, dok je žena bilo 53. U Zagrebu se bilježi veći broj ispitanika ženskog spola (64,6%), dok u Gödöllu veći broj ispitanika čine muškarci (66,7%). Najviše ispitanika u Zagrebu bilo je starosti od 18 do 24 godine i to oko 73%, dok se u Gödöllu bilježi najveći broj ispitanika (45,5%) u dobi od 25 do 31 godine.

Ispitanici iz Hrvatske pohađaju Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, a samo njih troje pohađa srodne fakultete poput Prehrambeno-biotehnološkog ili Prirodoslovno – matematičkog fakulteta u Zagrebu. Ispitanici u Gödöllu pohađaju Sveučilište Szent Istvana koje broji mnogo studija, ali njih 28 pohađa studije agronomskog smjera, dok njih petero pohađa studije ekonomske struke. Što se tiče mjesta odrastanja, i u Zagrebu i u Gödöllu većina ispitanika dolazi iz gradske sredine iz čega proizlazi zaključak vezan uz bavljenje poljoprivredom i agroturizmom; 43% ukupnih ispitanika se bavi poljoprivredom, dok se agroturizmom bavi svega 6% ukupnih ispitanika i to dvoje iz Zagreba te njih četvero iz Gödölla. Poljoprivreda ima veliku ulogu u razvijanju ljudskih potencijala dok je proizvodnja hrane omogućila napredak prilikom razvijanja čovjekovih djelatnosti. Poljoprivreda se i danas razvija i obogaćuje usporedno s novim tehnologijama, a sve u svrhu zadovoljavanja potreba društva. Međutim, iako je poznato kako poljoprivreda zapošljava najveći udio radne snage, broj ljudi koji se bave poljoprivrednom proizvodnjom se smanjuje. Najveći problem je u tome što, većina ljudi bavljenje poljoprivredom doživljava kao aktivnost koja zahtijeva velike napore, neovisno o tome što se tehnologija svakim danom sve više povećava. Mladi ljudi nažalost napuštaju sela i odlaze u gradove kako bi se zaposlili te za sobom ostavljaju prazna seoska područja. Jedno od glavnih pitanja današnjice, a koje se bavi ovom tematikom je - kako privući mlade da se bave poljoprivredom i da ostaju na selu? Zasigurno je potrebno uložiti više napora i truda kako bi se poljoprivrednu proizvodnju prikazalo u svijetlim bojama budućnosti. Poljoprivreda je sektor koji pokazuje najviše „borbe“ u segmentu siromaštva i gladi u svijetu. Kako bi se mladi ljudi mogli baviti inovativnim djelatnostima, potrebno je ukazati na kvalitetu poljoprivrednih djelatnosti, koje povezane sa najnovijim tehnologijama, pružaju svijetlu budućnost mladim poljoprivrednicima, prvenstveno što se tiče pronalaska posla nakon završenih škola i fakulteta. Što se tiče mladih i bavljenja agroturizmom, potrebno je ulagati više u educiranje javnosti o važnosti poljoprivrede i njezinoj dobrobiti i mogućnostima za boljitak gospodarstva. Time bi se kvaliteta života ljudi u ruralnim područjima poboljšala. Također, agroturizam može povećati potražnju za određenim proizvodima nekog ruralnog područja i stvoriti dodanu vrijednosti čime se može ostvariti pozitivan utjecaj na različite regije u nekoj zemlji.

4.2. Stavovi i percepcija ispitanika o ulozi agroturizma u očuvanju ruralnog prostora

U analizi odgovora prikazat će se pomoću tablica i grafova ocjene ispitanika o pojedinim obilježjima njihove sredine.

Tablica 4.2.1. – Percepcija udjela ruralnog prostora u ukupnoj površini države

		Zagreb	*Gödöllő*	*Ukupno*	*Hi kvadrat (p)*
<50%	N	15	9	24	F=24,362 (0,382)
	%	23,1	27,3	24,5	
51 – 70%	N	29	12	41	
	%	44,6	36,4	41,8	
71 – 90 %	N	12	10	22	
	%	18,5	30,3	22,4	
>90%	N	9	2	11	
	%	13,8	6,1	11,2	

Iz tablice 4.2.1. je vidljivo kako je 45% ispitanika u Zagrebu odgovorilo da se udio ruralnog prostora u ukupnoj površini Hrvatske kreće od 51-70%. Samo 14% ispitanika je odgovorilo kako udio ruralnog prostora u ukupnoj površini Hrvatske iznosi više od 90%. Iz navedenog se može zaključiti kako ispitanici nemaju jasnu percepciju o tome koliko ruralni prostor zauzima udjela u ukupnoj površini države, budući da ruralna područja u Hrvatskoj obuhvaćaju čak više od 90% teritorija. Što se tiče ispitanika iz Mađarske, 6% njih je odgovorilo da udio ruralnog prostora u ukupnoj površini Mađarske zauzima više od 90%. Međutim, ovdje nije isti slučaj kao što je i u Hrvatskoj, u kojoj udio ruralnog prostora zauzima više od 90% teritorija države. Naime, udio ruralnog prostora u ukupnoj površini Mađarske je nešto manji nego onaj u Hrvatskoj te iznosi oko 80% (Perger i sur., 2016.).

Tablica 4.2.2. – Percipirane karakteristike ruralnog prostora sa stajališta hrvatskih i mađarskih ispitanika

		Zagreb	*Gödöllő*	*Ukupno*	*Hi kvadrat (p)*
Lošija obrazovna struktura u odnosu na prosječno obrazovanje ukupne populacije	N	36	14	50	F=1,471(0,225)
	%	55,4	42,4	51	
Razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti	N	19	7	26	F=0,722(0,395)
	%	29,2	21,2	26,5	
Razvoj turizma u tom prostoru	N	23	12	35	F=0,009(0,924)
	%	35,4	36,4	35,7	
Generacijska obnova	N	1	2	3	F=1,508(0,219)

ruralnog stanovništva	%	1,5	6,1	3,1	
Starenje ruralnog stanovništva	N	51	14	65	F=12,727(0,000)
	%	78,5	42,4	66,3	
Povećanje obujma i vrijednosti poljoprivredne proizvodnje	N	9	13	22	F=8,206(0,004)
	%	13,8	39,4	22,4	
Smanjenje obujma i vrijednosti poljoprivredne proizvodnje	N	44	13	57	F=7,203(0,007)
	%	67,7	39,4	58,2	
Dolazak stanovništva iz urbanih dijelova	N	3	2	5	F=0,094(0,759)
	%	4,6	6,1	5,1	
Odlazak stanovništva iz tih prostora	N	56	24	80	F=2,632(0,105)
	%	86,2	72,7	81,6	

Kao što se može vidjeti iz Tablice 4.2.2., pitanjem: *„Označite karakteristike ruralnog prostora u Vašoj državi“*, ispitanici su bili dužni označiti one izjave za koje smatraju da su od iznimne važnosti prilikom ocjenjivanja kvalitete ruralnih prostora u državi iz koje dolaze. Karakteristika koju ispitanici smatraju najrelevantnijom prilikom opisa ruralnog prostora je – *„Odlazak stanovništva iz tih prostora“*. Naime, većina mladih odlazi iz ruralnih krajeva u potrazi za boljim životom, a kojeg namjeravaju pronaći u gradovima. Mladi su i sami svjesni kako se ruralni prostori „prazne“, no većina nije spremna išta poduzeti u vezi tog problema današnjice. Najčešći razlozi migriranja iz sela u grad jesu nezaposlenost te težnja za poboljšanjem životnog standarda, a čiji se uspjeh vidi jedino u odlasku u veća središta poput gradove. Ruralna središta češće napuštaju mlade, obrazovanije i nezaposlene osobe te osobe koje još nisu zasnovale obitelj (Žutinić i sur. 2008.).

Kako bi se ruralna središta unaprijedila potrebno je zaustaviti namjere mladih, koje su većinom ekonomske naravi (nemogućnost za zapošljavanje, niže plaće) u odlasku u urbana središta te uvidjeti mnoge prednosti koje selo pruža. Budući da se danas uviđa problem odlaska mladih iz ruralnih područja, nastoji se težiti mijenjanju situacije koja doprinosi većem napretku i razvoju. Moguće je ostvariti pomake za dobrobit društva, a prvenstveno mladih osoba. Danas se mnogim projektima vrši utjecaj na povećanje motivacije i poticanja mladih osoba na ostanak u selu. Također se vidi veći izražaj u educiranju ruralnog stanovništva, prvenstveno što se tiče poboljšanja obrazovnog sustava putem raznih radionica (Majdandžić, 2015.). Druga karakteristika za koju su se ispitanici odlučili prilikom opisa ruralnog prostora, ali ne i manje bitna je – *„Starenje ruralnog stanovništva“*. Posljedice starenja stanovništva do punog izražaja dolaze upravo na ruralnoj razini. Mnoga ruralna područja su bila pod prijetnjom demografskog „pražnjenja“ i starenja već u prvoj polovici 20. stoljeća. Nažalost, selo u sve većem postotku postaje mjesto staračkih domaćinstava u kojima ne obitavaju mladi te upravo zbog toga potencijalnih nasljednika nema, a nakon smrti ostarjelih seljaka, selo ostaje samo geografski pojam. U populaciji u kojoj prevladava isključivo starije stanovništvo je smanjena ekonomska aktivnost, a društveni i kulturni život su zapostavljeni. Seoska domaćinstva, gospodarstva se zapostavljaju, manje se ulaže u gospodarstvo, obradivo zemljište se slabije obrađuje, a gospodarski objekti polako propadaju zbog neodržavanja.

Može se reći kako u takvim ruralnim sredinama prevladava depresivna i nostalgična atmosfera. Kako bi se starenje ruralnog stanovništva usporilo, u prvi plan potrebno je poduzeti glavne mjere pronatalitetne populacijske politike čime bi se ravnoteža među dobnim skupinama itekako uravnotežila.

U provedbi takve politike se kao vrlo uspješna zemlja ističe Italija, koja ima tri temeljna uzastopna cilja: povećanje nataliteta, doseljavanje te povećanje zaposlenosti mladih radi suzbijanja njihova odlaska u gradove ili inozemstvo. Dakle, da bi se usporila tendencija starenja stanovništva ruralnih prostora, potrebno je povećati rodnost, čime bi se usporedno s time pomladio dobni sastav. Potrebno je ustrajati u realizaciji i ostvarivanju pronatalitetne politike koja je glavni sastav opće razvojne politike. Također, prema primjeru Italije, nužno je poticati doseljavanje i povećanje mogućnosti za zaposlenjem mladih radi sprečavanja njihova odlaska u urbana središta ili inozemstvo (Nejašmić i sur., 2013.).

Tablica 4.2.3 – Slaganje ispitanika sa izjavom da je poljoprivredna djelatnost komplementarna s turizmom (ispitanici su odgovarali sa da/ne)

		Zagreb	*Gödöllő*	*Ukupno*	*Hi kvadrat (p)*
Poljoprivredna djelatnost je komplementarna s turizmom	N	49	20	69	F=2,294(0,130)
	%	75,4	60,6	70,4	
Poljoprivredna djelatnost nije komplementarna s turizmom	N	16	13	29	
	%	24,6	39,4	29,6	

Tablica 4.2.4. – Slaganje ispitanika sa izjavom da je ruralni prostor dobar za odvijanje turističke djelatnosti (ispitanici su odgovarali sa da/ne)

		Zagreb	*Gödöllő*	*Ukupno*	*Hi kvadrat (p)*
Ruralni prostor je dobar za odvijanje turističke djelatnosti	N	62	29	91	F=1,859(0,173)
	%	95,4	87,9	92,9	
Ruralni prostor nije dobar za odvijanje turističke djelatnosti	N	3	4	7	
	%	4,6	12,1	7,1%	

Iz tablice 4.2.3. se može uočiti kako je 70% od ukupnog broja ispitanih studenata odgovorilo da je poljoprivredna djelatnost komplementarna s turizmom. Takav postotak pozitivnih odgovora bio je očekivan jer zaista turizam u kombinaciji sa poljoprivredom može doprinijeti boljitku cjelokupnog stanja države. Poljoprivreda i turizam su veoma povezani budući da se najveći dio poljoprivrednih proizvoda proda kroz turističke aktivnosti. Glavni cilj buduće suradnje poljoprivrede i turizma bi trebao biti poticanje povećanja aktivnosti poljoprivredne

proizvodnje. Potrebno je uložiti napore u unapređenje kvalitetnih grana, poput vinogradarstva ili maslinarstva tako da se zapušteni i neiskorišteni vinogradi i maslinici ponovno stave u funkciju. Potrebno je proizvoditi više, a zatim sve plasirati u konvencionalne i agroturističke objekte. Time bi se zasigurno smanjio i uvoz određenih proizvoda. Da je ruralni prostor pogodan za odvijanje turističke djelatnosti slaže se čak 93% ukupnih ispitanika. Također, i ovaj postotak pozitivnih odgovora bio je očekivan budući da danas ruralna područja privlače sve veći broj urbanog stanovništva koje traži raznoliku ponudu „ruralnog". Ruralni turizam dobiva sve veći značaj te se u današnje vrijeme sve veći broj ljudi počinje interesirati za bavljenjem njegovim razvojem i unapređenjem. Ruralni prostor pruža mnogo; od netaknute prirode do brojnih autohtonih i tradicionalnih „dodataka". Primjerice, neobrađeno polje na kojem uspijeva rijetka kultura se može iskoristiti kao vrhunski prilog ruralnom turizmu, ali naravno uz ulaganje određenih napora. Tako će posjetitelji takvog ruralnog prostora moći uživati u očuvanoj sorti kulture koja, možda, ne uspijeva tamo odakle oni dolaze.

Ovdje se nameće pitanje održivog razvoja jer su ruralni i održivi razvoj pojmovi koji su u vrlo uskoj vezi. Održivo podrazumijeva očuvanje i zaštitu posebice neobnovljivih resursa, a da se razvoj uskladi s razvojem okoliša. Dakle, nikakvo kratkoročno forsiranje razvoja nije dozvoljeno jer bi takvim pristupom okoliš i netaknuti prirodni resursi počeli propadati. Stoga je vrlo važno voditi računa o životima buduće generacije. Kako bi se ruralni održivi razvoj mogao provoditi, on mora biti temeljen na izravnoj vezi s tradicijom koja se mora uvažiti kao glavni resurs za različite poduzetničke i gospodarske aktivnosti u ruralnom turizmu. Takvim pristupom omogućilo bi se stvaranje novih djelatnosti i poslova, posebice u turističkom sektoru. Stanovništvo bi dobivalo veće šanse za zaposlenje, a mogućnosti za obrazovanje ruralnog stanovništva bi se značajno povećale. Razumljivo je da bi se time mladi „prisilili" na ostanak u takvim područjima (Čavrak, 2003.).

Tablica 4.2.5. – udio ispitanika koji su čuli za pojam ruralnog turizma te agroturizma (ispitanici su odgovarali sa da/ne)

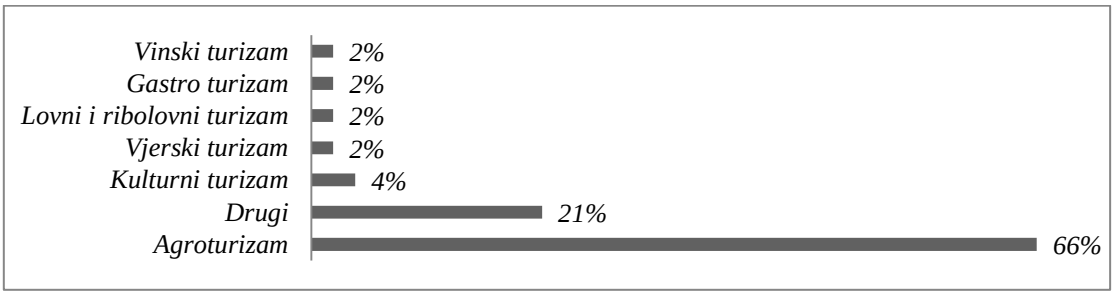
		Zagreb	*Gödöllő*	*Ukupno*	*Hi kvadrat (p)*
Čuo/la sam za pojam ruralnog turizma	N	62	28	90	F=3,241(0,072)
	%	95,4	84,8	91,8	
Nisam čuo/la za pojam ruralnog turizma	N	3	5	8	
	%	4,6	15,2	8,2	
Čuo/la sam za pojam agroturizma	N	61	19	80	F=19,204(0,000)
	%	93,8	57,6	81,6	
Nisam čuo/la za pojam agroturizma	N	4	14	18	
	%	6,2	42,4	18,4	

Tablica 4.2.5. prikazuje kako samo 8 od 98 ukupno anketiranih studenata nije upoznato sa pojmom ruralnog turizma. Razlog tome može biti i samo definiranje istog budući da se danas za termin „ruralni turizam" koriste i drugi izrazi. U mnogim literaturama su prisutne

nesuglasice autora oko njegova definiranja. Postoje dvije skupine definicija. U prvoj skupini se kao glavni motiv ruralnog turizma naglašava prihod, pri čemu razlikujemo različite vrste poput turizma u prirodi, ruralnog turizma i agroturizma. Nadalje, prati se u kojem postotku sudjeluje stanovništvo lokalne zajednice prilikom raspodjele prihoda nasuprot ostvarenim prihodima pojedinih poduzetnika. Druga skupina definiranja ruralnog turizma se temelji na različitim elementima ponude. U ovoj situaciji se termin „ruralni turizam“ koristi kada želimo naglasiti da je ruralna kultura ona koja oblikuje glavni sadržaj ponude. Ovdje razlikujemo izraze poput agroturizma, zelenog turizma, gastronomskog, nautičkog, lovnog, avanturističkog, povijesnog turizma i slično. U koncept ruralnog turizma se teško uvrštavaju aktivnosti koje su prisutne u velikim turističkim naseljima, hotelima, skijalištima jer ruralni turizam je specifični oblik turizma. Naime, on omogućuje posjetiteljima osobni kontakt te uključivanje u aktivnosti i svakodnevicu života ruralnog stanovništva. Pri tome je veoma teško izraziti težnju za korištenjem kulturnih i edukativnih elemenata u ovom obliku turizma (Petrić, 2006.).

Nameće se pitanje – jesu li svi ispitanici koji su naveli da su upoznati sa pojmom ruralnog turizma, zaista upoznati s njim te da li zaista mogu razlikovati ruralni turizam od sličnih oblika turizma. Ruralni turizam je još nepoznat termin u mnogoj literaturi, a također se postavlja pitanje jesu li studenti Agronomskog fakulteta u Zagrebu podložniji većem korištenju termina ruralnog turizma, budući da bilježe veći postotak pozitivnih odgovora od studenata Sveučilišta Szent Istvana u Gödöllu. Svakako, potrebno je mlade i obrazovane ljude više educirati o ruralnom turizmu i njegovim posebnostima.

Nadalje, ispitanike je prilikom anketiranja bilo zamoljeno da navedu tipove ruralnog turizma za koje su čuli ili čak posjetili, a navedeni su u grafikonu 4.2.1.:

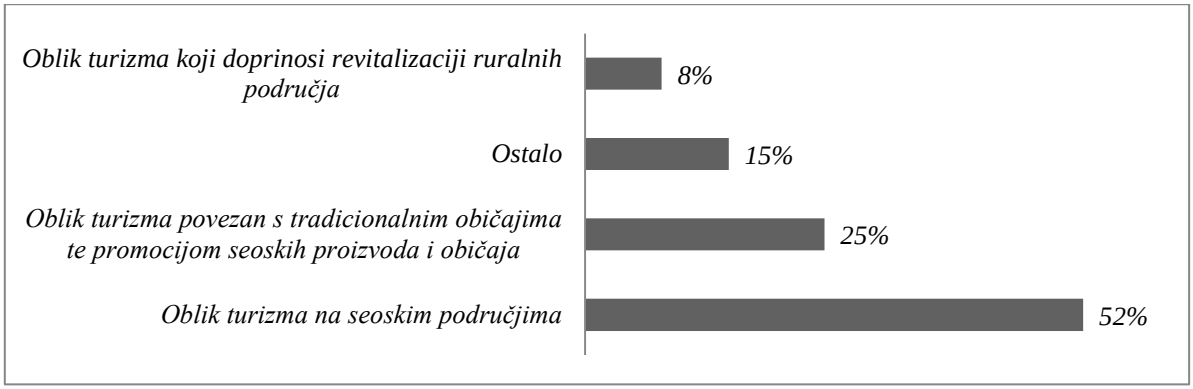

Grafikon 4.2.1. – tipovi ruralnog turizma navedeni od strane ispitanika

Iz grafikona 4.2.1. se može uočiti kako je najveći broj ukupnih ispitanika (66%) odgovorio da je upravo agroturizam tip ruralnog turizma za kojeg su čuli, a definiraju ga različito, od čega su izdvojene slijedeće definicije:

- *„Agroturizam je pojam uži od ruralnog turizma, odvija se na poljoprivrednim gospodarstvima na kojima je i dalje aktivna poljoprivredna djelatnost te je to dodatna djelatnost kojom se povećava prihod gospodarstva.“*

- *„Agroturizam je seoski turizam koji omogućuje turistima privremeni boravak na seoskom prostoru. Pruža im se mogućnost kušanja i kupnje domaćih proizvoda kao i doticaj s domaćim životinjama.“*
- *„Agroturizam je oblik turizma u kojem je glavni motiv povratak čovjeka prirodi.“*
- *„Agroturizam je oblik turizma koji vraća čovjeka prirodi. Aktivnostima čovjeka ruralni prostor se nastoji učiniti živim. Sam po sebi takav oblik djelatnosti nastoji zadržati ljude u ruralnim područjima, ali i privući ljude da se nasele u ruralna područja.“*

Grafikon 4.2.2. – definiranje ruralnog turizma od strane ispitanika

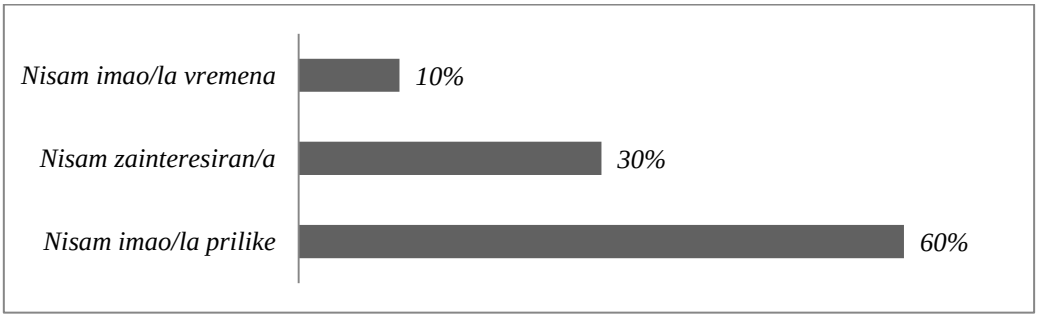
Prema definiciji Vijeća Europe (1986. g.), *„ruralni turizam”* je oblik turizma koji obuhvaća sve aktivnosti u ruralnom području, a ne samo aktivnosti koje bi se mogle odrediti kao agroturizam ili farmerski turizam. Da je ruralni turizam važan za promociju seoskih proizvoda i običaja slaže se 18 od ukupno 98 ispitanika, a samo njih 6 odgovara kako je ruralni turizam važan oblik turizma koji doprinosi revitalizaciji ruralnih područja. Iz navedenog se može zaključiti kako studenti i jednog i drugog sveučilišta nisu posve upoznati sa samim terminom ruralnog turizma te ga definiraju polovično. Iznimno je važno znati da je ruralni turizam oblik turizma koji okuplja sve aktivnosti u ruralnom području, dok je agroturizam uži pojam od ruralnog turizma, a vezan je za ambijent sela i okolice i sve njegove aktivnosti koje se tiču poljoprivrede, manifestacija, gastronomije, folklora, zanatstva i slično.

Tablica 4.2.6. – udio ispitanika koji su posjetili agroturističko gospodarstvo u svojoj i izvan svoje države (ispitanici su odgovarali sa da/ne)

		Zagreb	*Gödöllő*	*Ukupno*	*Hi kvadrat (p)*
Posjetio/la sam agroturističko gospodarstvo u svojoj državi	N	53	20	73	F=5,047(0,025)
	%	81,5	60,6	74,5	
Nisam posjetio/la agroturističko gospodarstvo u svojoj državi	N	12	13	25	
	%	18,5	39,4	25,5	

Posjetio/la sam agroturističko gospodarstvo izvan svoje države	N	16	14	30	F=3,268(0,071)
	%	24,6	42,4	30,6	
Nisam posjetio/la agroturističko gospodarstvo izvan svoje države	N	49	19	68	
	%	75,4	57,6	69,4	

Iz tablice 4.2.6. je vidljivo kako se 82% ispitanika Agronomskog fakulteta u Zagrebu izjasnilo da su posjetili neko agroturističko gospodarstvo u svojoj državi, dok je samo njih 25% posjetilo agroturističko gospodarstvu u inozemstvu. Ispitanici Sveučilišta Szent Istvana su se izjasnili da je njih 61% posjetilo agroturističko gospodarstvo u svojoj državi, a 42% ispitanika agroturističko gospodarstvo izvan svoje države. Iz svega navedenog, 75% ukupnih ispitanika navodi da je posjetilo agroturističko gospodarstvo u svojoj državi, a samo 31% ukupnih ispitanika agroturističko gospodarstvo izvan svoje države. Razlozi zbog kojih ispitanici nisu posjetili agroturističko gospodarstvo u svojoj državi su navedeni u slijedećem grafikonu:

Grafikon 4.2.3. – razlozi ispitanika zbog kojih nisu posjetili agroturističko gospodarstvo u svojoj državi

Izdvojene su slijedeće izjave ispitanika prilikom upita zbog čega su bili u nemogućnosti posjetiti neko agroturističko gospodarstvo u svojoj državi:

- *„Ne doživljavam agroturizam bitnim u turističkom smislu, jer i sam živim na selu, tako da, ono što je za urbane stanovnike zanimljivost, za mene je uobičajeni način života.“*
- *„Nisam imao priliku, a ne znam ni gdje ima takvih gospodarstava.“*
- *„Nikad nisam čula za agroturistička gospodarstva.“*
- *„Nisam zainteresiran za takve oblike turizma.“*

Tablica 4.2.7. – prosječne ocjene ispitanika o doprinosu agroturizma u očuvanju ruralnog prostora

	Prosjek	*Minimum*	*Maksimum*	*Standardna devijacija*
Agroturizam omogućava stvaranje novih radnih mjesta	4,3	1	5	0,95
Agroturizam omogućava razvoj ruralne ekonomije	4,2	1	5	0,96
Agroturizam obogaćuje ukupnu turističku djelatnost države	4,2	1	5	0,93
Agroturizam treba poticati novčanim potporama od strane	4,2	1	5	0,89

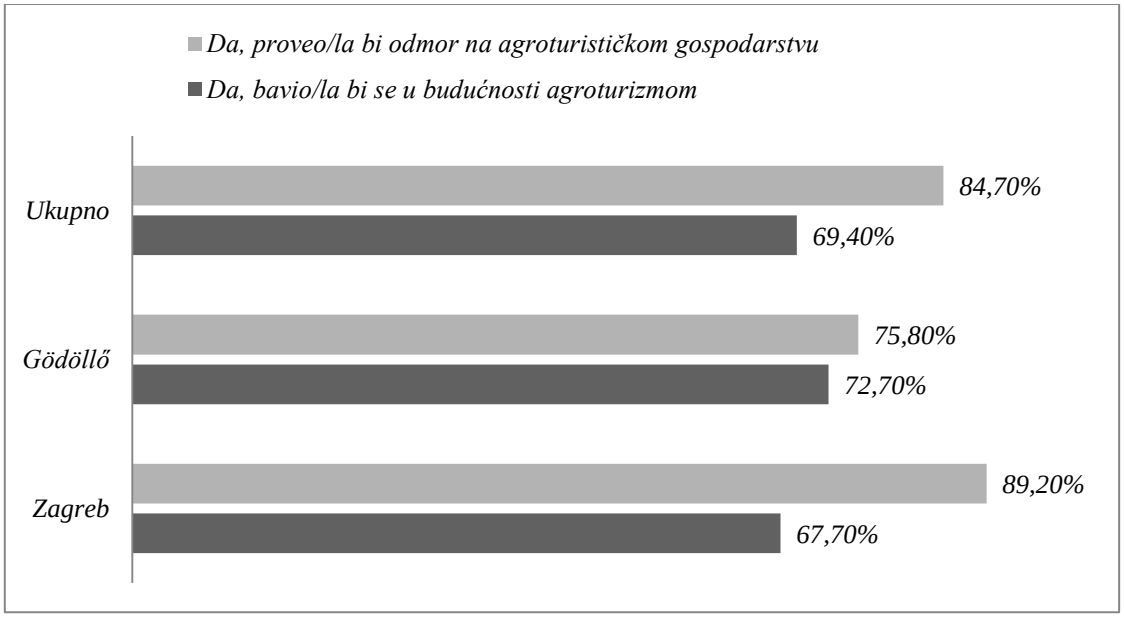
države				
Kroz agroturizam povećava se konkurentnost poljoprivrednog gospodarstva	4,2	1	5	0,96
Agroturizam doprinosi zadržavanju ljudi u ruralnom prostoru	4,2	1	5	0,86
Agroturizam povećava vrijednost postojeće poljoprivredne proizvodnje	4,1	1	5	0,94
Poslovno povezivanje poljoprivrednih proizvođača pozitivno utječe na razvoj agroturizma	4,03	1	5	0,88
Poljoprivrednici lakše plasiraju svoje proizvode i usluge kroz agroturizam	4,01	1	5	0,92
Voditelji agroturističkih gospodarstava trebaju multidisciplinarno obrazovanje	3,8	1	5	0,89
Mlađa populacija je više zainteresirana za agroturizam od starije populacije	3,3	1	5	1,1
Kroz agroturističku djelatnost u većoj mjeri se iskorištavaju prirodni resursi	3,3	1	5	1,12
Agroturizam ne doprinosi povećanju obujma poljoprivredne proizvodnje	2,6	1	5	1,11
Poljoprivredni proizvođači postižu nižu cijenu svojih proizvoda i usluga kroz agroturizam	2,4	1	5	1,02
Svaki oblik turizma u ruralnom prostoru zagađuje okoliš	2,3	1	5	0,96
Agroturizam ne doprinosi razvoju lokalne infrastrukture	2,3	1	5	1,04
Agroturizam ne „čuva“ ruralni prostor	2,2	1	5	1,1
Agroturizam negativno utječe na diversifikaciju ruralnih djelatnosti	2,2	1	5	0,84
Agroturizam zagađuje okoliš	2,1	1	4	0,86
Poljoprivrednici koji se počinju baviti agroturizmom ne trebaju dodatno obrazovanje	2,1	1	5	1,05
Agroturizam nepovoljno utječe na autohtonost područja u kojem se odvija	2,1	1	5	0,91

1 – uopće se ne slažem, 2 – ne slažem se, 3 – niti se slažem, niti ne slažem, 4 – slažem se, 5 – u potpunosti se slažem

Da agroturizam omogućava stvaranje novih radnih mjesta, razvoj ruralne ekonomije i da obogaćuje ukupnu turističku djelatnost države, složila se većina ispitanih. Najmanje ispitanika se složilo s izjavama koje navode da agroturizam ne „čuva“ ruralni prostor, zagađuje okoliš, nepovoljno utječe na autohtonost područja u kojem se odvija te da poljoprivrednici koji se počinju baviti agroturizmom trebaju dodatno obrazovanje. Međutim, što se tiče obrazovanja poljoprivrednika, zasigurno je potrebno da poljoprivrednici koji se počinju baviti agroturizmom trebaju dodatno obrazovanje.

Naime, suvremeni razvoj poljoprivrede postavlja pred nju sve veće zahtjeve. Modernizacijom poljoprivredne proizvodnje se pokušava udovoljiti novim i sve većim zahtjevima društva. Poljoprivreda ima stratešku ulogu koja je povezana s niskom obrazovnom razinom poljoprivrednika, budući da je to jedno od zanimanja koje ne zahtijeva nikakve dodatne kvalifikacije. Poljoprivreda je grana koja se stalno mora povećavati, i to ne samo u smislu kvantitete, već i kvalitete. Upravo zbog toga, takva mogućnost kvalitativnog povećanja poljoprivredne razine je ponekad onemogućena zbog nedovoljne edukacije onih koji se njome bave. Zbog današnjih tehnoloških dostignuća, poljoprivredna proizvodnja bilježi povećanje, a

da se ono održi i nastavi, potrebno je da poljoprivrednik raspolaže stručnim znanjima i vještinama iz tog područja. Kako bi se mogao koristiti novom tehnologijom i primjenjivati znanje radi njezine šire primjene, poljoprivrednik mora napredovati, što u užem smislu podrazumijeva neprestano učenje i savladavanje novih vještina (Štambuk, 1977.).

Grafikon 4.2.4. – udjeli ispitanika koji se žele baviti agroturizmom i provesti odmor na agroturističkom gospodarstvu

Iz grafikona 4.2.4. je vidljivo kako je oko 90% studenata Agronomskog fakulteta u Zagrebu odgovorilo kako bi proveli odmor na agroturističkom gospodarstvu, a njih 67% se želi baviti agroturizmom u budućnosti. Što se tiče studenata Sveučilišta Szent Istvana u Gödöllu, njih 76% želi provesti odmor na agroturističkom gospodarstvu, a 73% studenata se izjasnilo kako se u budućnosti želi baviti agroturizmom. Iz svega navedenog, može se reći kako su studenti zainteresirani za bavljenje takvim oblikom djelatnosti. Vidi se kako je agroturistička djelatnost veoma prihvaćena kod mladih, stoga je potrebno uložiti više sredstava u sam napredak agroturizma kao poslovne djelatnosti, čime bi došlo do većeg razvitka, a na kraju i bržeg napretka. Danas mladi pronalaze motivaciju za ostanak u ruralnim područjima zbog raznih blagodati života na selu te ljubavi prema prirodi. Ako se odluče za ostanak u ruralnoj sredini, moguće je da odaberu bavljenje agroturizmom.

U nastavku su navedene neke od izjava ispitanika kao krajnji zaključci o poimanju agroturističke djelatnosti:

- *„Agroturizam predstavlja način života i vrijednosti koje sačinjavaju neki ruralni prostor te mu time povećava vrijednost i prepoznatljivost.“*
- *„Agroturizam treba poticati, ali ga isto tako "držati" u granicama normale kako ne bi došlo do prevelikog iskorištavanja, zagađenja i uništavanja ruralnih prostora.“*
- *„Smatram da je preduvjet za kvalitetni agroturizam kvalitetni i stručno upravljani ruralni prostor, te snažni naglasak na agronomskom razvoju uz zaštitu prirodnih, kulturnih i krajobraznih vrijednosti ruralnog prostora.“*

- *„U RH bi se agroturizam trebao poticati još više, posebno u kontinentalnom dijelu, zbog mnogih dobrih strana: zapošljavanja, ostanka mladih, razvoja turizma te razvoja infrastrukture.“*
- *„Treba poticati manja obiteljska gospodarstva, a ne masovnu monokulturnu proizvodnju.“*
- *„Agroturizam bi trebalo u RH razvijati više jer imamo velikog potencijala kao zemlja.“*

5. Zaključna razmatranja

Agroturizam kao oblik turizma je sastavni dio lokalne zajednice, a da bi se moglo reći da on utječe na očuvanje ruralnog prostora, potrebno ga je razvijati u sklopu održivosti. Cilj rada bio je utvrditi kako studenti percipiraju ulogu agroturizma u očuvanju ruralnog prostora. Rezultati dobiveni anketiranjem studenata Agronomskog fakulteta u Zagrebu te Sveučilišta Szent Istvana u Gödöllu su približni očekivanima.

Rezultati ankete:

- većina ispitanih je mlađe životne dobi; 18-24 godine (60%)
- većina ispitanih su studenti diplomskih studija Agronomskog fakulteta u Zagrebu (92%)
- većina ispitanih je ženskog spola (54%)
- većina ispitanih je odrasla u gradu (65%)
- poljoprivredom se bavi 44% ispitanih
- agroturizmom se bavi svega 6% ispitanih
- većina ispitanih kao glavnu karakteristiku ruralnog prostora navodi *„Odlazak stanovništva iz ruralnih prostora“* (82%)
- najmanji broj ispitanih smatra kako je generacijska obnova stanovništva, kao jedna od karakteristika, prisutna u ruralnom prostoru (5%)
- većina ispitanih smatra kako je ruralni prostor dobar za odvijanje turističke djelatnosti (93%) te da je poljoprivredna djelatnost komplementarna s turizmom (70%)
- većina ispitanih je čula za pojam agroturizma (82%) i za pojam ruralnog turizma (92%)
- većina ispitanih definira ruralni turizam kao „oblik turizma na seoskim područjima“ (52%)
- većina ispitanih definira agroturizam isto kao i ruralni turizam, iz čega je vidljivo da nisu upoznati s temeljnim razlikama ruralnog turizma i agroturizma (32%)
- većina ispitanih je posjetila agroturističko gospodarstvo u svojoj državi (75%)
- većina ispitanih nije posjetila agroturističko gospodarstvo izvan svoje države (70%)
- najčešći razlozi neposjećenosti agroturističkom gospodarstvu su nedostatak prilike i vremena
- većina ispitanih navodi da agroturizam omogućava razvoj ruralne ekonomije, povećava vrijednost postojeće poljoprivredne proizvodnje, doprinosi zadržavanju ljudi u ruralnom prostoru i obogaćuje ukupnu turističku djelatnost države te omogućuje stvaranje novih radnih mjesta. Također, njih 42% se u potpunosti slaže kako bi agroturizam trebalo poticati novčanim potporama od strane države te u istom postotku slaže sa izjavom da se kroz agroturizam povećava konkurentnost poljoprivrednog gospodarstva i da poljoprivrednici lakše plasiraju svoje proizvode i usluge kroz agroturizam.

U posljednje vrijeme ruralni turizam se koristi kao sinonim za čuvara prirodne i kulturne baštine i ta ga uloga čini jedinstvenim. Od samih početaka turističkog razvoja, postojala je tendencija da se rekreacija i turizam razdvajaju, kao što se naglašavala i razlika između turizma u općenitom smislu i rekreacije u ruralnim područjima. Međutim, s vremenom se sve više pažnje počinje pridavati ruralnom turizmu te njegovom najvažnijem segmentu – agroturizmu. Do danas su provedena brojna istraživanja koja prikazuju tendencije ljudi za provođenjem slobodnog vremena u ruralnim područjima, čime razvoj ruralnog turizma bilježi sve veći rast zahvaljujući većoj potražnji od strane ljudi za takvim oblikom turizma. Uz pojam ruralnog turizma vrlo je važan pojam ruralnog prostora koji postepeno dobiva sve veći značaj. Naime, ruralni prostor je danas toliko važan jer ukoliko se ne vodi računa o njegovom održavanju i razvitku, ruralni i agroturizam ne bi mogli imati sve većeg potencijala u svom budućem razvitku. Potrebno je osigurati egzistencijalne uvjete u ruralnom prostoru na taj način da se gospodarski resursi valoriziraju, prostorni objekti urede, poljoprivreda i šumarstvo unaprijede, okoliš zaštiti, a njegov krajolik održava i na ekološki pravedan način unapređuje. Uzimajući u obzir rezultate koji su dobiveni anketiranjem studenata Agronomskog fakulteta u Zagrebu te Sveučilišta Szent Istvana u Gödöllu može se zaključiti kako je percepcija studenata o ulozi agroturizma u očuvanju ruralnog prostora vrlo pozitivna, a to se može zaključiti na temelju izjava s kojima su se studenti u potpunosti slagali, a ističu se one u kojima se navodi da agroturizam omogućava stvaranje novih radnih mjesta, omogućava razvoj ruralne ekonomije, obogaćuje turističku djelatnost države, povećava konkurentnost poljoprivrednog gospodarstva, doprinosi zadržavanju ljudi u ruralnom prostoru i povećava vrijednost postojeće poljoprivredne proizvodnje.

6. Popis literature

1. Anđel L. (2016). Pretpostavke održivog razvoja ruralnog turizma u Ivanečkom području Varaždinske županije

2. Brščić K. (2016). Agroturizam - mogućnost i izazov za mlade poljoprivrednike. Institut za poljoprivredu i turizam, Poreč

3. Brščić K., Franić R., Ružić D. (2010). Zašto agroturizam – mišljenje vlasnika. J. Cent. Eur. Agric. 11:1, 31-42.

4. Cifrić, I. (1987). Industrijalizacija i ruralne sredine. Sociologija i prostor : časopis za istraživanje prostornoga i sociokulturnog razvoja, (95-98), 37-0.

5. Čavrak, V. (2003). Održivi razvoj ruralnih područja Hrvatske. Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu. 1(1), 61-77.

6. Defilippis, J. (2005). Hrvatska u ruralnom prostoru Europe. Sociologija i prostor : časopis za istraživanje prostornoga i sociokulturnog razvoja. 43(4(170)), 823-836.

7. HMRR (2016). Hrvatska mreža za ruralni razvoj, http://hmrr.hr/media/68256/mladi_u_ruralnim_sredinama_rezultati_istra_ivanja_.pdf. Pristupljeno 20. lipnja 2017.

8. Hrvatski poljoprivredni zadružni savez, Projekt organizacije sustava za ruralni razvoj (2003). http://www.hzs.hr/p_projekti.htm. Pristupljeno 15. travnja 2017.

9. Jelinčić, D.A. (2007). Agroturizam u europskom kontekstu. Studia ethnologica Croatica. 19(1), 269-289.

10. Jurković M. (2016). Aktualna legislativa u ruralnom turizmu

11. Majdandžić K. (2015). Kreiranje politika usmjerenih prema mladima i ženama u ruralnom prostoru

12. Mreža mladih Hrvatske (2012). http://www.pomakonline.com/content/view/673/27/. Pristupljeno 20. lipnja 2017.

13. Nejašmić, I., Toskić, A. (2013). Starenje stanovništva u Hrvatskoj–sadašnje stanje i perspektive. Hrvatski geografski glasnik. 75(1), 89-110.

14. Perger É, Zsolt Farkas J., Donát Kovács A. (2016). Delimitation and classification of rural areas in Hungary. Romanian Review of Regional Studies. 12 (1), 39-50.

15. Peršurić I., Silvana A., Japundžić Palenkić B. (2014). Agroturizam u Italiji - Studija slučaja. Zbornik radova Veleučilišta u Slavonskom Brodu. 7-16.

16. Petrić, L. (2006). Izazovi razvoja ruralnog turizma : dosadašnja praksa u Europi i reperkusije na Hrvatsku. Acta turistica. 18(2), 138-170.

17. Rajko, M. (2013). Institucionalni model razvoja ruralnog turizma na primjeru Središnje Istre. Oeconomica Jadertina. 3(2), 50-62.

18. Šimić D. (2016). Kreativno i inovativno poslovanje u ruralnom prostoru

19. Štambuk, M. (1977). Stavovi o potrebi stručnog obrazovanja poljoprivrednika. Sociologija i prostor : časopis za istraživanje prostornoga i sociokulturnog razvoja. (58), 63-71.

20. Šundalić, A. (2006). Ekocentrični pristup ruralnom prostoru. Socijalna ekologija : časopis za ekološku misao i sociologijska istraživanja okoline. 15(3), 203-218.

21. Tomljanović D. (2016). Poljoprivredno stanovništvo i gospodarski razvoj

22. Ilak Peršurić, A.S., Trošt, K., Oplanić, M. 2011. Stavovi vlasnika o daljnjem razvoju agroturizama u Istarskoj županiji. Zbornik radova 46. hrvatski i 6. međunarodni znanstveni simpozij agronoma. Poljoprivredni fakultet Osijek. 293-297.

23. Tubić, D., Bosnić, I., Blažević, Z. (2013). Analiza poslovanja agroturizma na području Slavonije i Baranje. Ekonomski vjesnik : Review of Contemporary Entrepreneurship, Business, and Economic Issues. 26(2), 683-693.

24. Vincek D. (2012). Budućnost ruralnog prostora, http://www.varazdinska-zupanija.hr/repository/public/upravna-tijela/poljoprivreda/dokumenti/opcenito/buducnost-ruralnog-prostora.pdf. Pristupljeno 15. lipnja 2017.

25. Zrakić, M.; Grgić, I.; Batelić, K.; Tomić, M.; Mesić, Ž.; Gugić, J. (2015). Mogućnosti i ograničenja razvitka agroturističkog gospodarstva – studij slučaja u Istri. Agroeconomia Croatica 5:2015 (1), 66-74.

26. Žutinić, Đ., Kovačić, D., Grgić, I., Markovina, J. (2010). Percepcija kvalitete življenja i namjere o odlasku iz ruralnih sredina. Društvena istraživanja : časopis za opća društvena pitanja. 19(1-2 (105-106)), 137-159.

6. Prilog

Prilog 1. Anketni upitnik

1. Prema Vašoj procjeni, koji je udio ruralnog prostora u ukupnoj površini države?

<50%

51-70%

71-90%

>90%

2. Označite karakteristike ruralnog prostora u vašoj državi?

Odlazak stanovništva iz tih prostora

Dolazak stanovništva iz urbanih dijelova

Smanjenje obujma i vrijednosti poljoprivredne proizvodnje

Povećanje obujma i vrijednosti poljoprivredne proizvodnje

Starenje ruralnog stanovništva

Generacijska obnova ruralnog stanovništva

Razvoj turizma u tom prostoru

Razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti

Lošija obrazovna struktura u odnosu na prosječno obrazovanje ukupne populacije

3. Je li poljoprivredna djelatnost komplementarna s turizmom?

DA

NE

4. Je li ruralni prostor pogodan za odvijanje turističke djelatnosti?

DA

NE

5. Jeste li čuli za pojam „ruralni turizam“?

DA

NE

6. Pojasnite svojim riječima "ruralni turizam"?

7. Koje tipove ruralnog turizma poznajete?

8. Jeste li upoznati s pojmom "agroturizma"?

DA

NE

9. Pojasnite svojim riječima agroturizam?

10. Jeste li posjetili neko agroturističko gospodarstvo u svojoj državi?

DA

NE

Ako je odgovor NE, navedite zašto:

11. Jeste li posjetili neko agroturističko gospodarstvo izvan svoje države?

DA

NE

12. Prema Vašem mišljenju kako agroturizam doprinosi očuvanju ruralnog prostora?

1 - potpuno se ne slažem

2 - ne slažem se

3 - niti se slažem niti ne slažem

4 - slažem se

5 - u potpunosti se slažem

Agroturizam omogućava razvoj ruralne ekonomije

Agroturizam zagađuje okoliš

Svaki oblik turizma u ruralnom prostoru zagađuje okoliš

Agroturizam povećava vrijednost postojeće poljoprivredne proizvodnje

Agroturizam doprinosi zadržavanju ljudi u ruralnom prostoru

Kroz agroturističku djelatnost u većoj mjeri se iskorištavaju prirodni resursi

Agroturizam negativno utječe na diversifikaciju ruralnih djelatnosti

Agroturizam obogaćuje ukupnu turističku djelatnost države

Agroturizam treba poticati novčanim potporama od strane države

Kroz agroturizam povećava se konkurentnost poljoprivrednog gospodarstva

Agroturizam omogućava stvaranje novih radnih mjesta

Agroturizam ne doprinosi povećanju obujma poljoprivredne proizvodnje

Mlađa populacija je više zainteresirana za agroturizam od starije populacije

Agroturizam ne doprinosi razvoju lokalne infrastrukture

Poljoprivrednici koji se počinju baviti agroturizmom ne trebaju dodatno obrazovanje

Voditelji agroturističkih gospodarstava trebaju multidisciplinarno obrazovanje

Poslovno povezivanje poljoprivrednih proizvođača pozitivno utječe na razvoj agroturizma

Poljoprivrednici lakše plasiraju svoje proizvode i usluge kroz agroturizam

Agroturizam nepovoljno utječe na autohtonost područja u kojem se odvija

Poljoprivredni proizvođači postižu nižu cijenu svojih proizvoda i usluga kroz agroturizam

Agroturizam ne „čuva“ ruralni prostor

13. Biste li svoj odmor proveli na agroturističkom gospodarstvu?

DA

NE

14. Biste li se u budućnosti bavili agroturizmom?

DA

NE

15. Vaš dodatni komentar o ulozi agroturizma u ruralnom prostoru.

15. Bavite li se poljoprivredom?

DA

NE

16. Bavite li se agroturizmom?

DA

NE

17. Spol

M

Ž

18. Dob

19. Mjesto odrastanja

Selo

Grad

20. Fakultet

Životopis

Kristina Batelić rođena je 03. prosinca 1992. godine u Puli. Jedinica je od oca Damira i majke Vitomirke. Djetinjstvo je provela u svom rodnom selu Vrećari, nedaleko Labina u Istri. Osnovnu školu pohađala je u OŠ Vitomira Širole-Paje u Nedešćini. Paralelno s osnovnom školom završila je u Labinu osnovnu glazbenu školu u OŠG Matka Brajše Rašana, instrument klavir u klasi prof. Melite Lasek. Nakon osnovne škole upisala je opću gimnaziju u Labinu u SŠC Mate Blažine Labin. Maturirala je 2011. godine, a 2012. godine upisuje Agronomski fakultet u Zagrebu, smjer Agrarna ekonomika. Trenutno je na 2. godini diplomskog studija Agrobiznisa i ruralnog razvitka na Agronomskom fakultetu, te će obranom ovog diplomskog rada postati magistra inženjerka agrobiznisa i ruralnog razvitka.